

CDA

INVESTEREN IN DE SAMENLEVING

ONZE KEUZES VOOR EEN FATSOENLIJK GRONINGEN

Verkiezingsprogramma CDA Groningen

Inhoudsopgave

ONZE BELANGRIJKSTE KEUZES VOOR EEN FATSOENLIJK GRONINGEN 5

Hoofdstuk 1 - Vertrouwen in de samenleving	7
1.1 Kracht van gemeenschappen en verenigingen.....	8
1.2 Ontmoetingsplekken en vrijwilligers	8
1.3 Sport en beweging.....	9
1.4 Topsport.....	10
1.5 Waardevolle cultuur en Groninger tradities.....	11
Hoofdstuk 2 - Leefbaar wonen.....	13
2.1 Een betaalbare woning.....	14
2.2 OV en Mobiliteit.....	16
2.3 Betaald parkeren	17
2.4 Thuis voor iedereen: in een groene en schone omgeving.....	18
2.5 Duurzaamheid, voor een leefbare omgeving	19
Hoofdstuk 3 - Een veilige buurt.....	21
3.1 Preventie.....	22
3.2 Repressieve maatregelen	22
3.3 Aanpakken drugscriminaliteit en ondermijning	23
3.4 Digitale weerbaarheid.....	24
Hoofdstuk 4 - Zorg voor elkaar	25
4.1 Preventie.....	26
4.2 Gemeenschapszorg	26
4.3 Eerstelijnszorg.....	27
4.4 Betrokken ouderenzorg.....	27
4.5 Mantelzorg.....	28
4.6 Jeugdzorg	28
Hoofdstuk 5 - Kansen voor iedereen	30
5.1 Onderwijs.....	31
5.2 Bestaanszekerheid en armoedebestrijding.....	33
Hoofdstuk 6 - Sterke lokale economie	35
6.1 Gezond vestigingsklimaat.....	36
6.2 Afschaffen reclamebelasting	36
6.3 Lokaal aanbesteden	37
6.4 Investeren in de Groninger kenniseconomie	37
6.5 Toekomstbestendige agrarische sector	38
Hoofdstuk 7 - Betrouwbare overheid.....	40
7.1 Herstel- en versterkingsopgave.....	41
7.2 Recht doen aan Groningen: "Nij Begun".....	41
7.3 Verantwoordelijke financieel beleid	42
7.4 Dienstbare overheid.....	43

INVESTEREN IN DE SAMENLEVING

Voorwoord

De Martinatoren die trots boven de stad uittorent, de gezellige dorpskern van Haren en de eeuwenoude wierden en kerken van Ten Boer laten zien hoe bijzonder de gemeente Groningen is. Maar wat onze gemeente echt bijzonder maakt, zijn niet de gebouwen of het landschap. Het zijn de mensen. De vrijwilliger die al jaren met een glimlach achter de bar staat in de voetbalkantine. De mantelzorger die zorg draagt voor een zieke ouder. De buurtbewoner die dag in dag uit zijn wijk schoon en leefbaar houdt. Samen geven wij Groningen haar hart en ziel. Samen zijn wij Groningen.

Onze keuzes voor Groningen vertellen een hoopvol verhaal: een verhaal waarin we investeren in onze samenleving. Daarbij speelt sport een cruciale rol. Sport is immers niet alleen goed voor de fysieke en mentale gezondheid, maar verenigingen zijn ook plekken waar Groningers elkaar ontmoeten en zich verbonden voelen. Wij gunnen daarom elke jongere de kans om lid te worden van een vereniging. Tot 18 jaar moet sporten bij een vereniging gratis zijn. Maar ook topsport heeft een verbindende kracht, zoals we hebben gezien toen Stad en Ommeland samen feestvierden bij de promotie van FC Groningen. Willen we de sportgemeente van Nederland worden, dan moeten we fors investeren. Dat betekent: de schaatsbaan behouden, en daarnaast een roeibaai en een topsporthal realiseren.

Als we willen investeren in de samenleving, moeten we Groningers niet onnodig belemmeren om elkaar te ontmoeten. Toch is dat precies wat de recente maatregelen rond betaald parkeren hebben gedaan. De uitbreiding van betaald parkeren in wijken zoals Hoornsemeer en Corpus den Hoorn, evenals de strengere regels voor bezoekersvergunningen, maken het lastiger om bij elkaar langs te gaan. Dat treft niet alleen mantelzorgers, maar ook grootouders die op hun kleinkinderen passen. Daarom willen we een gratis bezoekersvergunning. Bovendien kan betaald parkeren als het aan het CDA ligt in de toekomst alleen nog worden uitgebreid wanneer er voldoende draagvlak voor is.

Tenslotte moeten we als gemeente eerst de orde op zaken stellen om echt te kunnen investeren in de samenleving. Dat begint met een duidelijke focus op onze kerntaken. Er moeten voldoende woningen beschikbaar zijn voor zowel jong als oud. Onze straten moeten veilig zijn, ook 's nachts. En de openbare ruimte moet beter worden onderhouden: zwerfvuil, onkruid en slecht begaanbare stoepen, straten en fietspaden moeten tot het verleden behoren.

Daarnaast vraagt ook de financiële huishouding om herstel. Groningen kent bijna de hoogste woonlasten van Nederland, terwijl de gemeentefinanciën er slecht voor staan. Alleen door dit op orde te brengen, kunnen we bouwen aan een sterke en leefbare stad.

Oplossingen komen wat het CDA betreft niet van de uitersten, van partijen die vaak veel beloven maar weinig realiseren. Echte oplossingen vragen om nuance, realisme en een eerlijk verhaal. De gemeente Groningen heeft oplossingen nodig vanuit het midden, van mensen die midden in de samenleving staan, weten wat vrijwilliger zijn betekent en begrijpen dat de kracht van de stad en dorpen niet bij de overheid of de markt ligt, maar in de gemeenschap zelf.

Samen kunnen we bouwen aan een Groningen dat veilig, leefbaar en betaalbaar is. Een gemeente die trots is op haar dorpen en stad, maar bovenal op de mensen die elke dag het verschil maken. Het CDA kiest voor een eerlijke koers: met oog voor elkaar, met ruimte voor ontmoeting en met vertrouwen in de kracht van de gemeenschap. Zo zorgen we ervoor dat Groningen niet alleen vandaag, maar ook morgen een plek blijft waar iedereen zich thuis voelt. Daarom kiezen wij voor investeren in de samenleving.

Jalt de Haan

Lijsttrekker CDA Groningen

Onze belangrijkste keuzes voor een fatsoenlijk Groningen

- 1 Huizen voor jong en oud** - Er moeten voor alle generaties meer huizen komen in onze gemeente. Zo willen we voor jongeren meer huizen op de campus Zernike bouwen. We willen zorgen dat er ook in de dorpen gebouwd wordt en pleiten voor meer ouderenhofjes.
- 2 Gratis sport voor jongeren onder de 18** - We willen gratis toegang tot verenigingssporten voor alle kinderen uit de gemeente Groningen tot achttien jaar (tot maximale contributie van 300 euro per jaar) in de vorm van een sportpas.
- 3 Schone openbare ruimte** - Het CDA zet zich in voor een nette en goed onderhouden openbare ruimte. In te veel Groningse wijken en dorpen vind je veel troep op straat en groeit te veel onkruid. Daarom vindt het CDA dat het onderhoudsniveau van de openbare ruimte in de hele gemeente omhoog moet en willen we grofvuil weer gratis ophalen.
- 4 Veilig over straat** - De veiligheid van inwoners moet topprioriteit zijn. Het is een kerntaak van de gemeente om ervoor te zorgen dat mensen zich veilig voelen in hun eigen woonplaats. Helaas is dat gevoel voor veel Groningers niet meer vanzelfsprekend. Straatintimidatie, wapenbezit, drugsoverlast, ondermijning en maatschappelijke onrust tasten de leefbaarheid aan. Ook de nacht moet weer van alle Groningers worden. Dit vraagt om een krachtig antwoord.
- 5 Rem op betaald parkeren** - Betaald parkeren verspreidt zich als een olievlek over de gemeente. Ook op locaties waar absoluut geen sprake was van parkeeroverlast. Hierdoor lopen veel Groningers tegen stevige kosten en problemen aan. Wat het CDA betreft wordt er niet langer zomaar overgegaan tot betaald parkeren.

- 6** **Minder regeldruk** - Of het nou gaat om het bouwen van woningen, om verenigingen of ondernemers: veel Groningers hebben te maken met te veel regels. Om ruimte aan de samenleving te geven willen we dit verminderen en meer uit gaan vertrouwen.
- 7** **Reclamebelasting afschaffen** - Belastingen moeten eerlijk en zinvol zijn. De huidige reclamebelasting is dat in onze ogen niet, want het doel is niet het vergroten van de inkomsten van de gemeente, maar het terugwinnen van de openbare ruimte en een netter stadsgezicht. Het CDA ziet meer in een gebiedsgerichte aanpak in gezamenlijkheid met de lokale ondernemers.
- 8** **Investeren in Groninger Kenniseconomie** - Onze regio heeft veel potentie als (internationaal) knooppunt van innovatieve bedrijven in sectoren als gezondheid, voedsel, digitalisering en duurzame energie. We blijven ons dan ook inzetten voor het aantrekken en behouden van deze innovatieve bedrijven en willen start- en scale-ups gericht ondersteunen.
- 9** **De sportgemeente van Nederland** - Het CDA ziet sport als een basisvoorziening en wil daarom fors investeren in sport. We pleiten voor betere sportvoorzieningen, zoals een roeibaan, een 50-meter zwembad in Karding, behoud van de schaatsbaan en extra hallen en velden voor verenigingen. De verslechterde relatie tussen FC Groningen en de gemeente is ons een doorn in het oog.
- 10** **Verantwoordelijk financieel beleid** - Het CDA staat pal voor verantwoordelijk financieel beleid. Gezien de ontoereikende Rijksmiddelen en het jarenlange gemeentelijk beleid met veel te forse uitgaven, is het belangrijk om te focussen op de kerntaken. Hiermee kunnen we de kosten omlaag brengen en voorkomen dat we inwoners en ondernemers nog verder en zwaarder belasten dan draagbaar en acceptabel is.

Hoofdstuk 1

Vertrouwen in de samenleving

CDA Groningen gelooft in de kracht van de samenleving. Een samenleving waarin mensen elkaar ontmoeten binnen verenigingen, sportclubs, geloofsgemeenschappen, (familie)bedrijven, gezinnen en coöperaties. Waar respect, waarden en normen niet ouderwets zijn, maar juist gekoesterd worden. Waar Groningers verantwoordelijkheid nemen voor hun leefomgeving, fatsoen weer de norm is en mensen voor elkaar zorgen. Waar het algemeen belang boven het eigen belang gaat. Wij geloven dat wat ons verbindt, veel sterker is dan wat ons verdeelt.

1.1 Kracht van gemeenschappen en verenigingen

Samenleven gebeurt niet vanzelf, een gemeenschap bouw je samen. Allereerst vanuit eigen verantwoordelijkheid en het zelf organiserend vermogen van mensen. Maar waar het nodig is ondersteunt de gemeente haar inwoners hierbij. Denk aan het eenvoudiger maken van vrijwilligerswerk of vraaggerichte ondersteuning van verenigingen en burgerinitiatieven ten behoeve van de samenleving. Het CDA wil de samenleving de ruimte geven en van daaruit werken aan gemeenschapszin en onderling vertrouwen. Initiatieven van inwoners om hun eigen dorp, wijk of straat mooier, veiliger of leefbaarder te maken worden niet gehinderd, maar krijgen de volle ondersteuning.

Het verenigingsleven is het cement van de samenleving. Dit zijn de plekken waar jongeren en ouderen, vuilnismannen en advocaten, Stadjers en Harenaren, studenten en Hoogkerkers elkaar ontmoeten. Verenigingen en vrijwilligers spelen een cruciale rol in de Groninger gemeenschap en verdienen daarom ruimte, aandacht, vertrouwen en vrijheid. Strengere regels voor bedrijven moeten niet gelden voor verenigingen. Verenigingen verbinden en bevorderen solidariteit.

- We reserveren meer geld voor **buurtactiviteiten en wijkbudgetten** waarmee inwoners samen vormgeven aan hun directe leefomgeving. Zo versterken we de sociale cohesie op straat-, buurt-, wijk- en dorpsniveau.
- We ondersteunen verenigingen door de **administratieve lasten te beperken, processen te vereenvoudigen** en extra hulp te geven bij training, huisvesting en coördinatie. Om meer financiële zekerheid te geven zetten we in op **structurele, meerjarige financiering met duidelijke doelstellingen**, zodat initiatieven minder afhankelijk zijn van wisselend beleid.
- We willen **één contactpunt voor verenigingen en vrijwilligers**. Een speciale ambtenaar met hands-on mentaliteit, budget en mandaat om initiatieven te ondersteunen.
- We ondersteunen verenigingsbestuurders, naar Rotterdams voorbeeld, met een slimme online **fondsenzoeker**. Zo vinden Groningse vrijwilligers, verenigingen en maatschappelijke organisaties eenvoudig de beschikbare fondsen en subsidies waarmee zij hun belangrijke bijdrage aan onze gemeenschap kunnen financieren.

1.2 Ontmoetingsplekken en vrijwilligers

Speeltuinen, dorpshuizen en buurtcentra zijn de spil in onze wijken en dorpen. Hier vindt ontmoeting plaats en daarmee zijn deze plekken fundamenteel voor het creëren van sociale cohesie. CDA Groningen kiest voor het versterken van ontmoetingsplekken en voorzieningen die bijdragen aan gemeenschapszin. Vrijwilligers zijn daarbij goud waard. Vrijwilligers geven kleur aan de samenleving, houden verenigingen draaiende en laten de samenleving bloeien.

Groningen kent een grote groep vrijwilligers. Wij zetten actief in op beleid om het vele en belangrijke werk dat vrijwilligers doen te erkennen en ondersteunen.

- We investeren in een **ontmoetingsplek in iedere wijk of dorpskern**. In buurt- of dorpshuizen, kroegen of kantine kunnen inwoners elkaar ontmoeten en kan de gemeente enkele dagdelen per jaar zichtbaar in de buurt aanwezig zijn. Zo werken we toe naar een gemeenschappelijke huiskamer in ieder dorp en iedere wijk. Overdag kan dit een hotspot worden voor ouderen in de omgeving. In Ten Boer zorgt de gemeente voor een alternatief onderkomen na het verdwijnen van Ontmoetingsplek De Oude School.
- In Meerstad is het gemeentebestuur **voorzieningen** vergeten. Daarom voegen we sport- en andere ontmoetingsplekken toe voor jongeren. Daarnaast kiezen we voor de oprichting van de eerste sociale accommodatie, om ontmoeting en gemeenschapszin te bevorderen.
- Het is onbegrijpelijk en onrechtvaardig dat **vrijwillige bestuurders van dorpshuizen in Haren en Ten Boer** een lagere vergoeding krijgen dan vrijwillige bestuurders in Groningen. Dit trekken we gelijk.

1.3 Sport en beweging

Sport is meer dan het scoren van een doelpunt. Sport brengt mensen samen en draagt daarmee bij aan gemeenschapszin en sociale cohesie. Daarnaast bevordert sport de fysieke en mentale gezondheid van jong en oud. We kiezen voor investeringen in (openbare) sport- en speelplekken waar jong en oud kunnen bewegen en elkaar kunnen ontmoeten: dit moet een belangrijk aandachtspunt worden in het gemeentelijk beleid de komende periode. Bij de aanleg van nieuwe wijken, zoals Meerstad, is helaas structureel te weinig aandacht besteed aan sociale voorzieningen. Voor een goede sociale cohesie zijn sportvoorzieningen, naast een school en een huisartsenpraktijk, essentieel. Hier moet in de planvorming veel meer aandacht voor komen.

CDA Groningen zet zich in voor laagdrempelige en betaalbare sportvoorzieningen, zodat sport toegankelijk is voor alle leeftijden en achtergronden. Daarnaast willen we investeren in nieuwe sportvelden, in extra (binnensport-)accommodaties en in onze sportverenigingen zodat Groningen de sportgemeente van Nederland wordt.

- We creëren ruimte voor de Uitvoeringsagenda Sportvoorzieningen met een **structurele en forse verhoging van de sportbegroting**.
- We maken **verenigingssport gratis** voor kinderen onder de achttien tot een maximale contributie van 300 euro per jaar. Dit stimuleert ontmoeting en sociale verbinding. Daarnaast is het ons beste wapen tegen het toenemende overgewicht onder jongeren. We sturen aan op een voortrekkersrol voor Groningen in een landelijke pilot.
- We **behouden de schaatsbaan bij Karding**.

- Bij de nieuwbouw van sportcentrum Kardingse kiezen we voor een **50-meter zwembad**. Dit past in de ambities van de nieuwe campus, bij de oproep van zwemverenigingen en geeft de kans om nationale en internationale zwemwedstrijden naar Groningen te halen.
- Onze gemeente huisvest drie succesvolle roeiverenigingen. Daarom willen wij een nieuwe **roeibaan**, nadat onze vorige roeibaan in 2014 voor woningbouw verdween.
- Na het succes van de Halve Marathon van Groningen maken we een **hele Groninger Marathon** mogelijk.
- Veel sportverenigingen kampen met capaciteitsproblemen. Daarom moeten de komende jaren **extra kunstgrasvelden** worden aangelegd en **nieuwe sportzalen en sporthallen** worden gebouwd. Om acute druk te verlichten realiseren we in de tussentijd twee extra blaashallen.
- We investeren in de **toegankelijkheid van sportvoorzieningen** voor Groningers met een beperking.
- Naast verenigingssport, sporten veel Groningers ook in de buitenlucht. Daarom houden we aandacht voor een **uitnodigende en veilige buitenruimte** met sportvoorzieningen, zoals goed onderhouden parken, hardlooproutes en wandelpaden.

1.4 Topsport

De basketballers van Donar, de ijshockeys van GIJS en schaatser Jennings de Boo behoren tot de absolute top in hun sport. Topsport brengt sporters en sportfans samen en kan zorgen voor verbinding in de samenleving. Kijk maar eens naar de verbroedering bij de promotie van FC Groningen. Maar het ontbreekt vanuit de gemeente aan een duidelijke visie op accommodaties gericht op talentontwikkeling en topsport. Het CDA onderschrijft het belang van investeren in een toekomstbestendige sportinfrastructuur die niet alleen topsport stimuleert, maar ook talentontwikkeling in de breedte faciliteert en bijdraagt aan brede sportparticipatie in onze gemeente. Daarnaast is de samenwerking tussen de gemeente en FC Groningen de afgelopen jaren stroef verlopen. Er spelen tal van dossiers met de “Trots van het Noorden” waar nauwelijks vooruitgang in zit, zoals de hoge huisvestingskosten en de situatie op sportpark Corpus den Hoorn.

- We kiezen voor een **topsportthal** waar de basketballers van Donar en de volleyballers van Lycurgus hun wedstrijden kunnen spelen en waarvan ook amateurverenigingen profiteren.
- We maken onze **Groningse sporticonen zichtbaar** in de openbare ruimte met een “Wall of Fame” bij de nieuwe vitaliteitscampus op Kardingse. Zo stimuleren we de sportieve dromen van onze kinderen.
- We **viere topsportsuccessen in de binnenstad**. Van bekerwinsten van FC Groningen tot Olympische huldigingen. Zo dragen we bij aan

verbinding en presenteren we de mooiste en sportiefste gemeente aan de rest van Nederland.

- De verslechterde relatie tussen de gemeente en **FC Groningen** is ons een doorn in het oog. Onze “Trots van het Noorden” is sportief en maatschappelijk van groot belang voor ons, en de gemeente is cruciaal voor de FC. Daarom moet de bestuurlijke impasse doorbroken worden. Wij pleiten voor de inzet van onafhankelijke bemiddelaars of mediators en willen dat er bij beide partijen op aangedrongen wordt om de geschillen op deze wijze op te lossen.

1.5 Waardevolle cultuur en Groninger tradities

Groningen is een gemeente van dorpen én Stad, waar traditie en gemeenschapszin hand in hand gaan en waar we bouwen aan een gemeenschap die iedereen recht doet. Onze cultuur en tradities vormen de basis van onze samenleving en versterken onderlinge verbondenheid. Het CDA ziet kunst, cultuur en religie als bronnen van inspiratie en kracht, vooral in tijden van onzekerheid. Wij willen cultuur toegankelijk maken, zodat elke inwoner, jong en oud, zich verbonden kan voelen met onze Groninger geschiedenis en ergoed en dit kan doorgeven aan toekomstige generaties.

- We behouden en ondersteunen culturele tradities zoals het **carbidschieten** in Ten Post en de **paasvuren** in Onnen en Noordlaren.
- We staan achter het landelijk vuurwerkverbod, echter willen wij ons inzetten om het voor organisaties of buurtcoöperaties met een vergunning mogelijk te maken om **vuurwerk af te steken**. Dit stimuleert de sociale cohesie en daarmee kan deze traditie in stand blijven.
- We vereenvoudigen de regelgeving rondom het organiseren van **lokale festiviteiten** in dorpen en wijken, zodat initiatieven gemakkelijker van de grond komen.
- We werken aan een collectieve viering van het **Groningens Ontzet**, in navolging van hoe Leiden het Leidens ontzet koestert. Hiermee vieren we een hoopvolle geschiedenis die hoort bij Groningen en benadrukken we onze collectieve vrijheid die, waar je ook vandaan komt, nu ook voor jou geldt.
- We rollen de **Groningse basiscanon**, die op ons initiatief is gecreëerd, verder uit in het primair en voortgezet onderwijs. Zo versterken we de verbinding van nieuwe generaties met onze lokale geschiedenis en het Gronings erfgoed.
- We geven de **Groninger Archieven**, waar veel documenten over onze stedelijke en regionale geschiedenis opgeslagen liggen en musea als het Groninger Museum en het Museum aan de Aa een prominentere rol in het doorvertellen van de Groninger geschiedenis.

- We mogen **trots zijn op de grote culturele evenementen** die Groningen op de kaart zetten, zoals Eurosonic, Noorderzon, Summerstage en de KEI-week. Deze feesten van muziek, cultuur en ontmoeting brengen mensen samen en versterken onze verbondenheid als gemeenschap. Bovendien zorgen ze voor een sterke economische impuls, waardoor stad en regio bloeien.
- De voorgenomen renovatie van de **Oosterpoort** en de bouw van een popzaal bij het nieuwe centraal station moeten betaalbaar blijven. Hoewel het goed is dat eerdere plannen voor een duur megacomplex bij het station van tafel zijn, geldt ook bij de uitwerking van deze nieuwe plannen dat het kostenplaatje binnen de perken moet blijven.
- We erkennen de rol van de **bibliotheek** als maatschappelijke plek in de wijk. Daarom investeren we in het behoud van de bibliotheken en breiden hun rol uit om inwoners mee te laten komen in de digitalisering van de maatschappij. Hiervoor dringen we aan op specifieke financiering van het Rijk en cofinanciering vanuit de financiële sector.
- Ook op cultuur vlak moeten we voldoende ruimte geven aan verenigingen. **(Zang-)koren, orkesten en amateurkunstverenigingen** dragen bij aan gemeenschapszin. We maken het voor **muziek-, theater- en dansverenigingen** makkelijker om gebruik te maken van buurt- en dorpshuizen. Daarnaast betrekken we hen in dorpen en wijken waar we toewerken naar nieuwe gemeenschappelijke huiskamers.

Hoofdstuk 2

Leefbaar wonen

Als CDA willen we bouwen aan gemeenschappen. Vanzelfsprekend is onze visie op leefbaar wonen dan ook breder dan “we moeten meer huizen bouwen”. Leefbaarheid gaat over groen, ruimte, voorzieningen, werk en recreatie. En dat alles in balans. Om te kunnen bouwen aan een gemeenschap moet de basis op orde zijn. Wonen is een basisbehoefte, en toch is het tekort aan betaalbare woonruimte groot. Jongeren en starters moeten te lang wachten om aan hun toekomst te kunnen bouwen. Veel senioren zouden graag verhuizen naar een gelijkvloerse, levensloopbestendige woning, maar kunnen dat niet, bij gebrek aan passend aanbod. Dit vormt een van de oorzaken waardoor de woningmarkt stagneert. De woningmarkt zit op slot. Dit vraagt om een veelvoud aan concrete plannen en daadkracht van de politiek.

De sleutel ligt niet alleen in handen van het Rijk, dat volkshuisvesting als publieke taak moet zien. Het is ook aan de gemeente om regie te houden op de woningmarkt. Om voor voldoende aanbod te zorgen door bij te bouwen, nauw samen te werken met woningcoöperaties en in te zetten op een fijne leefomgeving. Zodat iedereen zich thuis voelt in Groningen.

Het moet makkelijker en aantrekkelijker worden voor starters en jonge gezinnen om zich te vestigen in dorpen als Thesinge, Ten Boer, Woltersum en Lellens. Dat is niet alleen goed voor de sociale binding, maar ook om de voorzieningen in de dorpen op peil te houden. In deze dorpen wordt al jaren weinig tot niets meer gebouwd. Bijbouwen kan een impuls aan de lokale leefbaarheid geven. Bovendien houden we zo scholen, zwembaden en supermarkten open.

2.1 Een betaalbare woning

De overheid heeft de grondwettelijke taak om zorg te dragen voor voldoende woningen. Daar zijn overheden de afgelopen jaren niet in geslaagd. Het woningtekort heeft grote gevolgen voor Groningers van alle leeftijden, achtergronden en inkomensgroepen. Het heeft onze woningvoorraad tot een toneel van doorgeschoten marktwerking, kansenongelijkheid en het recht van de sterkste gemaakt. Dit kan en moet doorbroken worden door een verdere omwenteling van woningmarkt naar volkshuisvesting. Dat betekent dat we scherpe keuzes maken die nodig zijn om de ontwikkeling van nieuwe woningen te versnellen. We zorgen niet alleen voor bouwlocaties, maar willen ook gemeenschappen bouwen. We durven te sturen binnen de woonruimteverdeling en het gebruik van woningen om de onrechtvaardige effecten van schaarste te bestrijden.

- Dorpen en wijken zijn meer dan een stapeling stenen. Bij nieuwbouw bouwen we niet alleen aan woningen, maar ook aan gemeenschappen. Dat betekent dat **voorzieningen** nooit vergeten mogen worden, zoals in Meerstad is gebeurd. Daarom zorgen we voor voldoende voorzieningen zoals zorg, sport(verenigingen), buurtkroegen, dorpshuizen, scholen, zwembaden en winkels bij nieuwe woningbouw.
- Naast de geplande grote woningbouwontwikkelingen zijn ook **kleinschalige toevoegingen** aan de woningvoorraad nodig. In onze dorpen en wijken bouwen we straatjes bij in de eigen karakteristiek van de omgeving.
 - De huisvestingswet geeft gemeenten de mogelijkheid om voorrang te verlenen aan woningzoekenden op basis van **lokale binding**. Door dit toe te passen in onze dorpen, zorgen we ervoor dat onze jongeren in hun vertrouwde leefomgeving kunnen blijven wonen. Zo gaan we vergrijzing in dorpen tegen en zorgen we dat voorzieningen kunnen blijven of zelfs terug kunnen komen.
 - We willen het aantal betaalbare koopwoningen dat met een **koperskorting** op de markt komt (KoopGarant) verhogen. Door **lokale binding** ook toe te passen bij een bestaand instrument als KoopGarant willen we een meervoudige verhuisbeweging op gang brengen. Op deze manier levert één en dezelfde investering een passende en betaalbare woning op voor meer woningzoekers uit onze gemeente en zorgen we ervoor dat in de komende twintig jaar duizend Groningers in aanmerking komen voor een betaalbare koopwoning. Bij doorverkoop wordt de koperskorting verrekend om *maatschappelijke weglek* te beperken.
 - De komende jaren werken we naast lokale binding ook aan **vitale binding**, zo wordt het voor leerkrachten, agenten en verplegers makkelijker om een passende woning in onze gemeente te vinden. De Huisvestingswet maakt dit mogelijk.

- In ons voorstel *waardig ouder wonen* onderstreepten we het belang van **seniorenwoningen**. De gemeente Groningen reserveert nu tien procent van de nieuwbouw voor senioren. Deze seniorenwoningen moeten betaalbaar, gelijkvloers en goed bereikbaar zijn, op loopafstand van (zorg)voorzieningen. Aan de vooravond van een enorme vergrijzingsgolf kunnen we met passende doorstroming van senioren veel gezinswoningen vrijmaken.
 - We geven meer ruimte aan geclusterde **woonzorgvormen** zoals knarrenhofjes en intergenerationeel wonen waarbij studenten en senioren dezelfde leefomgeving delen.
- We zijn terughoudend in het bedenken van nieuwe regels die een verstikkende werking hebben. Het **versimpelen van regels** kan de bouw van nieuwe woningen en wijken en het aanvullen van de woningvoorraad versnellen.
 - We maken het op plekken waar het past binnen ons ruimtelijk beleid, mogelijk om een klein **huisje bij te plaatsen** in tuinen van voldoende omvang, voor ouders, kinderen of mantelzorgers. Zo maken we ruimte voor onderlinge zorg in de vertrouwde omgeving.
 - We gebruiken de wijkvernieuwing om waar mogelijk woningen **op te toppen**. Hierdoor kunnen we na noodzakelijke renovatie en sloopnieuwbouw meer Groningers huisvesten.
 - We benutten onze **bestaande woningen** beter door **splitsten, transformatie, woningdeling en doorstroming**. Altijd met aandacht voor de leefbaarheid in de wijken en in samenwerking met woningcorporaties.
 - Groningers van alle leeftijden en inkomensgroepen verlangen naar een passende en betaalbare woning. In nieuwe wijken en bij andere woningbouwontwikkelingen moet de gemeente haar heilige **ondergrens van 30 procent sociale huurwoningen vaker durven loslaten**. Dit is nodig om de woningbouw op korte termijn te versnellen. Met lokale binding en de toevoeging van sociale huurwoningen in andere delen van de gemeente zorgen we voor: voldoende doorstroming, meer dan 30 procent sociale huurwoningen op gemeentelijk niveau en een netto toevoeging van het aantal sociale huurwoningen in Groningen.
- Wanneer een corporatie een huurwoning verkoopt moet deze eerst worden aangeboden aan de zittende huurder. Naar het Vlaamse voorbeeld van **hamsterhuren**, waarbij een deel van de maandelijkse huur wordt verrekend bij aankoop, initiëren wij een huurkoopconstructie. Bij huurkoop “huur” je als koper eerst je koopwoning. Hiermee maken we een betaalbare koopwoning voor meer Groningers bereikbaar.

- We zetten de pilot **hospitaverhuur** om in vast beleid. Hospitaverhuur betekent dat iemand **één of meer kamers verhuurt in zijn eigen woning** aan een huurder, terwijl de verhuurder daar **zelf ook woont**. Zo blijft het, voor Groningers die dat willen, mogelijk om een kamer in hun woning te verhuren. Hiermee bestrijden we eenzaamheid, kunnen mensen meer inkomen verkrijgen en kunnen studenten en mensen die het tijdelijk moeilijk hebben makkelijker onderdak vinden.
- **Studentenwoningen op de Zernikecampus** maken het mogelijk om een structureel antwoord te bieden op de woningnood onder studenten en de hoge concentratie studenten in de binnenstad. Daarom verhogen we het doel van 1500 naar 2500 woningen op deze locatie.
- Het is onverteerbaar dat kwetsbare huurders worden uitgeknepen. Daarom **verhogen we de bestuurlijke boetes en versterken we onze pandjesbrigade** in de strijd tegen huisjesmelkers. Om ook de druk op energielabelsjoemelaars fors op te voeren vragen we deze handhavingsbevoegdheid op bij het Rijk.
- De wachttijd voor woonwageneigenaren is volledig scheefgegroeid ten opzichte van reguliere woningzoekenden. Daarom verdubbelen we de huidige inzet voor **nieuwe woonwageneigenaarsplaatsen** van dertig naar zestig.
- Het CDA stelt het belang van de woningzoekenden op 1. Daarom willen we de **leegstandsverordening** scherp inzetten om leegstand te voorkomen en de woningnood aan te vechten. Het CDA erkent kraken als symptoom van de schaarse woningmarkt en maatschappelijke onvrede, maar we vinden het geen geoorloofde oplossing.
- **Hittestress** in woonruimtes waar de binnentemperatuur op hete zomerdagen bizarre hoogtes aanneemt heeft al jaren onze aandacht. Hierop komt de gemeente echter te weinig in beweging. We moeten kwaliteitsafspraken en regelgeving opstellen om huurders hiertegen te beschermen.

2.2 OV en Mobiliteit

De onderlinge verbinding van wijken en dorpen binnen én buiten onze gemeente is onmisbaar. Het openbaar vervoer speelt een onmiskenbare rol in het creëren van een leefbare woonomgeving. Helaas zien we dat er de afgelopen jaren steeds verder wordt bezuinigd op het OV. Economisch rendement gaat te vaak boven maatschappelijk rendement. Het resultaat is dat buslijnen verdwijnen en het OV steeds minder toegankelijk en aantrekkelijk wordt. Het is daarom van groot belang dat lokale buslijnen op waarde worden geschat. Dat Stad en Ommeland met elkaar in verbinding blijven met een goed functionerend en betrouwbaar openbaar vervoersysteem.

- We zetten in op **goede OV-verbindingen om dorpen en wijken bereikbaar te houden**. Door het verdwijnen van bushaltes neemt de drempel voor minder mobiele Groningers aanzienlijk toe. We pleiten dus

voor een heroverweging van bereikbaarheid. Ook de binnenstad moet voor iedereen toegankelijk blijven.

- We houden het Rijk aan beloften over de **Lelylijn en de Nedersaksenlijn** en aansluiting op het Europees treinnetwerk. Deze infrastructuurprojecten zijn essentieel voor de toekomstige Groninger economie.
- We verlagen de **maximale snelheid in onze dorpen en wijken naar dertig kilometer per uur** omdat onze kinderen en ouderen veilig buiten moeten kunnen zijn en pakken gevaarlijke wegen zoals de wijkring Beijum aan.
- We stimuleren **deelmobiliteit** binnen de gemeente Groningen.
- We **stimuleren** het gebruik van **de fiets** door fietspaden goed te onderhouden. Hierbij zorgen we dat dit voortaan ook buiten de stad gebeurt. Bijvoorbeeld in en rond Glimmen.
- We blijven ons inzetten voor voorzieningen zoals **speciale fietsparkeerzones**.
- We blijven ons inzetten voor een **tijdelijke loop- en fietsverbinding over het van Starkenborghkanaal** tot de openstelling van de nieuwe Gerrit Krolbrug. Dit is fundamenteel voor de bereikbaarheid van de omliggende wijken.

2.3 Betaald parkeren

Een toegankelijke gemeente biedt ook ruimte voor de automobilist. Voor veel Groningers is de auto de manier om op het werk te komen. De afgelopen jaren heeft het Groningse gemeentebestuur het deze Groningers steeds moeilijker gemaakt. Torenhoge en vaak oneerlijke parkeertarieven, ongewenste uitbreiding van betaald parkeren en het minder toegankelijk worden van bezoek: het is slechts een greep uit de maatregelen van het huidige gemeentebestuur. Het wordt tijd om de ongeremde uitbreiding een halt toe te roepen. Het CDA vindt dat er meer oog moet zijn voor de zorgen die dit beleid veroorzaakt en pleit voor eerlijker parkeerbeleid.

- De **uitbreiding van betaald parkeren stopt**. Alleen in gebieden waar daadwerkelijk parkeeroverlast wordt ervaren, draagvlak onder bewoners bestaat en geen alternatieve oplossing mogelijk is, kan betaald parkeren voortaan worden ingevoerd.
- We voeren we een **vijfjaarlijks weegmoment** in, waardoor de gemeente nut en noodzaak moet aantonen om betaald parkeren in een gebied in stand te houden. Door bewezen effecten in beeld te krijgen wordt het draagvlak onder betaald parkeren vergroot of ineffektieve invoering van betaald parkeren teruggedraaid.
- We **verlagen** de kosten voor een **eerste parkeervergunning voor bewoners**. Deze kosten zijn in sommige wijken onredelijk hoog, terwijl

veel Groningers afhankelijk zijn van hun auto door hun werk, het zorgen voor hun kinderen, het leveren van mantelzorg of omdat ze slecht ter been zijn.

- Van het ontvangen van visite op verjaardagen tot het passen op de kleinkinderen geldt dat we ontmoeting niet moeten ontmoedigen, maar faciliteren. **We schrappen de eigen bijdrage aan de bezoekerskaart** om bezoek voor alle inkomensgroepen te stimuleren en verhogen het startsaldo zodat Groningers minder uren hoeven bij te kopen.
- Op ons initiatief beschikt een deel van de leraren, zorgverleners en vrijwilligers in onze gemeente over **een maatschappelijke parkeervergunning**, waardoor zij hun belangrijke maatschappelijke bijdrage niet langer met torenhoge parkeerkosten hoeven te bekopen. We breiden het aantal maatschappelijke parkeervergunningen de komende jaren verder uit.
- We **verlagen de kosten** van een tweede tot en met vijfde **bedrijfsparkervergunning**, zoals uitgewerkt in onze tegenbegrotingen. Voor een gemiddelde bloemenwinkel, fietsenzaak of andere kleine en middelgrote ondernemers kost een tweede en iedere volgende bedrijfsparkervergunning meer dan het vierdubbele van een eerste parkeervergunning. Op deze manier verlagen we de druk op kleine ondernemers.

2.4 Thuis voor iedereen: in een groene en schone omgeving

Leefbaar wonen betekent ook een fijne buurt: met groenvoorzieningen, een schone omgeving en genoeg ruimte om te spelen en sporten. In te veel buurten zijn die basisvoorzieningen niet op orde. De kwaliteit van het groenbeheer en onderhoud in de woonwijken moet structureel omhoog. De afgelopen jaren heeft de focus gelegen op de noordelijke wijken. Maar ook in het zuidelijke stadsdeel en in de dorpen moeten de stoeptegels recht liggen, de straten schoon en de zandwegen begaanbaar zijn.

We delen de openbare ruimte met zijn allen. Het is de plek voor ontmoeting, waar kinderen kunnen spelen, waar je kunt wandelen of fietsen. Het CDA ziet de openbare ruimte als iets waar we gezamenlijk verantwoordelijkheid voor dragen. Een buurt waar mensen zich verantwoordelijk voelen voor hun omgeving, ziet er netter uit en vergroot de veiligheid. Daarom moet de gemeente zorgen voor goed onderhoud en voldoende voorzieningen. Speel- en sportplekken in het groen moeten in elke wijk toegankelijk zijn. Ook moet de gemeente actief optreden tegen zwerfafval en verloedering.

Voor het CDA is een groene openbare ruimte geen luxe, maar noodzaak. Bomen, groene tuinen en water zorgen voor verkoeling, dragen bij aan een betere wateropvang en zorgen voor een gezondere leefomgeving. We moeten onze openbare ruimte aanpassen aan het klimaat. Zodat ook tijdens langere periodes van hitte, extreme regenval of droogte onze wijken en dorpen fijne plekken blijven.

- We **verhogen het onderhoudsniveau** in onze wijken en dorpen om losliggende tegels, zwerfafval en onkruid aan te pakken en stimuleren buurtparticipatie in het groenbeheer.
- Tweemaal per jaar willen we **grofvuil weer gratis aan huis laten ophalen**. Zo geven we ruimte aan Groningers die niet of nauwelijks in staat zijn om hun grofvuil naar de vuilstort te brengen.
- We willen dat de **tijdelijke Milieustraat** ook gaat rouleren langs de dorpen en wijken. Hiermee stimuleren we goed burgerschap op het gebied van afvalscheiding en recycling. **Afvaldumpingen en bijplaatsingen** kunnen zo worden tegengegaan. Het moet mogelijk blijven voor inwoners om de tijdelijke Milieustraat zelf aan te vragen.
- We plaatsen **leefbaarheid in wijken en dorpen** buiten de binnenstad hoger op de agenda, waardoor hardnekkige rioolproblemen, zoals in de Korrewegwijk, worden aangepakt. In overleg met inwoners verbeteren we ook het beheer van zandwegen, zoals in Noordlaren.
- We investeren in de kwaliteit en het onderhoud van **openbare speelplekken** in onze gemeente.
- We geven verouderde **buitensportplekken en speeltuinen in onze dorpen en wijken opknopbeurt** en zorgen voor regelmatig onderhoud. We zorgen bovendien voor het bijplaatsen van bankjes en voldoende prullenbakken op dit type locaties.
- We breiden de hoeveelheid **prullenbakken** in onze gemeente fors uit voor een schonere openbare ruimte.
- We stimuleren de **vergroening van tuinen** en het wippen van tegels om wateroverlast te voorkomen en hittestress op warme zomerdagen te bestrijden.
- Het **planten van bomen** is van groot belang voor een gezonde leefomgeving. Daarom intensiveren we vergroening door in onze wijken en dorpen rijtjes bomen bij te planten.
- We zorgen voor betere **spreiding van evenementenlocaties**. Zo zorgen we voor een balans tussen rust en “reuring” in verschillende wijken, terwijl Groningen een bruisende gemeente kan blijven met optredens van (grote) artiesten.

2.5 Duurzaamheid, voor een leefbare omgeving

Het CDA zet zich in voor een leefbare omgeving waarin we samen zorgdragen voor de toekomst van onze aarde. We zijn het aan onszelf en vooral aan onze kinderen en kleinkinderen verplicht een gemeente door te geven die echt toekomstbestendig is. De energietransitie en verduurzaming van onze leefomgeving kan echter alleen succesvol zijn als de samenleving deze verandering, die ons de komende decennia zal bezighouden, mee kan maken en dragen.

Energiecoöperaties kunnen een fundamentele rol spelen in een gedragen energietransitie. De samenwerking met de gemeenschap zorgt ervoor dat duurzame energie-initiatieven lokaal gedragen worden. Met garantie op lokale opbrengsten en directe betrokkenheid van bewoners is een eerlijke overgang naar een duurzame gemeente te realiseren. Met het faciliteren van energiegemeenschappen kan energie worden gedeeld tussen bedrijven, burgers en de overheid. Lokale opwekking, met zonnepanelen op daken, en lokale opslag, bijvoorbeeld in de vorm van buurtbatterijen, kunnen helpen om het elektriciteitsnet te ontlasten. Door elektrificatie neemt de druk op het elektriciteitsnet toe, terwijl dit cruciaal is voor een goed vestigingsklimaat voor bedrijven en verduurzaming van woningen en mobiliteit.

Woningisolatie vermindert de energievraag en verlaagt de energierekening; het is belangrijk dat inwoners maximaal gebruik maken van de isolatiesubsidie van het “Nij Begun”. Daarbij moeten we specifiek oog houden voor doelgroepen als sociale huurders en andere bewoners die kampen met energiearmoede. Ook hier kunnen energiecoöperaties en energie-initiatieven een belangrijke bijdrage leveren in de uitvoering.

- We houden koers op een **CO2 neutrale gemeente in 2050** en op terreinen waar het behapbaar en betaalbaar eerder kan koersen we op 2035.
- We **stimuleren energiecoöperaties** en tenminste 50% lokaal eigendom bij duurzame energieopwekking.
- We bestrijden de druk op het elektriciteitsnet door kennis over **slimme maatregelen en verspreid energiegebruik** te vergroten onder ondernemers, organisaties en bewoners. Deelname aan het project van **Groningen Stroomt Door** blijft gratis voor bedrijven.

Energieopslag en flexibiliteitsmiddelen zijn per huishouden niet altijd efficiënt. Door **samenwerking als energiegemeenschap, VVE of coöperatie** te faciliteren kan een haalbare en betaalbare oplossing per straat of wijk gerealiseerd worden, bijvoorbeeld in de vorm van een buurtbatterij of warmtereservoir.

- Het programma **Watertransitie Groningen** wordt versterkt om een dreigend drinkwatertekort te voorkomen.
- Het **aantal elektrische laadpunten** in de openbare ruimte **wordt vergroot** om elektrisch rijden aantrekkelijker te maken. We koppelen AED's aan deze laadpunten om in de buurt van alle straten en buurten voldoende defibrillators beschikbaar te hebben.
- We **verlagen de energiekosten** van Groningers wijk voor wijk, door isolatieregelingen breder open te stellen. Daarnaast kijken we per wijk wat de beste optie is om de warmtevraag te verduurzamen. Warmtenetten van WarmteStad zijn een optie bij het aardgasvrij maken van wijken, hierbij is een **een betaalbare warmterekening** voor onze inwoners een belangrijk uitgangspunt.

Hoofdstuk 3

Een veilige buurt

Veiligheid van onze inwoners moet topprioriteit worden. Het is een gemeentelijke kerntaak om ervoor te zorgen dat mensen zich veilig voelen in hun eigen woonplaats. Helaas is dat gevoel allesbehalve vanzelfsprekend geworden voor veel Groningers. Straatintimidatie, groeiend wapenbezit, drugsoverlast, ondermijning en maatschappelijke onrust tasten de leefbaarheid aan. Dit raakt de samenleving en vraagt daarom om een krachtig antwoord.

Het CDA kiest daarom voor een stevige en zichtbare aanpak. Niet met halve maatregelen, maar met gerichte acties waarbij preventie, zorg, handhaving en repressie hand in hand gaan. Want onveiligheid raakt ons allemaal. De overheid heeft een duidelijke plicht om te beschermen wat kwetsbaar is, te begrenzen wat ondermijnt én te versterken wat verbindt.

3.1 Preventie

Een veilig Groningen begint bij het voorkomen van problemen, niet pas bij het bestrijden ervan.

- Veel onveiligheid vindt zijn oorsprong in armoedeproblematiek of onbegrepen gedrag. Daarom zetten we in op **preventie** en investeren we in sterke gezinnen, goed onderwijs en goede jeugdzorg.
- We **intensiveren vroeg signalering** binnen het onderwijs om meer zicht te krijgen op huiselijk geweld en om wapenbezit en drugsgebruik onder jongeren terug te dringen.
- Tot onze spijt zien we dat de **acceptatie van LHBTI+ personen** afneemt in onze samenleving. Dat is een onacceptabele ontwikkeling die we moeten keren. Omdat wij geloven in een samenleving waarin iedereen in vrijheid zichzelf kan, zijn zetten wij ons in voor een diverse en inclusieve samenleving.
- Onderzoek toont aan dat **verlichting** cruciaal is in de nachtelijke veiligheidsbeleving van vrouwen en meisjes. In het belang van dieren en planten wordt nachtelijke verlichting al jaren teruggedrongen met niet of nauwelijks verlichte fietspaden en de plannen voor een niet of nauwelijks verlicht busstation als gevolg. In de afweging tussen het negatieve effect van lichtvervuiling op de natuur en de meerwaarde voor veiligheid kiezen wij voor veiligheid.

3.2 Repressieve maatregelen

De afgelopen jaren is veel ingezet op preventie, als onmisbaar onderdeel in een totaalpakket aan maatregelen. Maar er is meer nodig. Er wordt te weinig werk gemaakt van het inzetten van repressieve maatregelen. Meer handhaving en cameratoezicht mogen niet langer een taboe zijn.

- Als gemeente zijn we afhankelijk van het Rijk voor onze politiecapaciteit. Om de enorme uitdagingen op het gebied van openbare orde en veiligheid aan te kunnen, hebben we veel meer agenten nodig. Hier blijven we op aandringen. Tegelijkertijd moeten we de agenten die we hebben zoveel mogelijk ontlasten en aanvullen door **onze boa capaciteit stevig uit te breiden**. Onze boa's spelen een belangrijke rol in handhaving en het leefbaar houden van onze wijken en dorpen.
- De zichtbare aanwezigheid van wijkagenten, wijkboa's en straatcoaches versterkt de sociale veiligheid en zorgt voor vaste gezichten en aanspreekpunten in onze wijken en dorpen. De komende jaren willen wij het concept **wijkboa's en straatcoaches** uitbreiden naar alle wijken en dorpen. Daarnaast moet de gemeente in overleg met de politie inzetten op meer wijkgerichte uren in de formatie van onze wijkagenten.
- We geven **bodycams en een wapenstok aan onze boa's** om hen te beschermen en hun gezag op straat te versterken.

- We kiezen voor **dekkend cameratoezicht** in de binnenstad. Hiermee vullen we de blinde vlekken in het zicht van politie en justitie, waar drugsdealers en andere criminelen nu hun gang kunnen gaan.
- We voegen **preventief fouilleren** toe aan de bevoegdheden van de politie in onze gemeente en sluiten etnische profilering daarvan uit.
- We investeren in de **veiligheid van het nachtleven**. Dit doen we door als gemeente bij te dragen aan de scholing van horecapersoneel in het herkennen van en ingrijpen bij (seksueel) grensoverschrijdend gedrag. We verankeren scholing bij het uitgeven en verlengen van horecaverGUNningen.
- Ondanks een luide maatschappelijke roep weigert het demissionaire kabinet een nieuwe **gespecialiseerde hulplijn voor vrouwen** die zich anoniem willen melden met of laten informeren over *intieme terreur*. We blijven ons inzetten voor deze ontwikkeling en starten desnoods in samenwerking met andere gemeenten zonder het Rijk.
- We intensiveren **de aanpak tegen straatintimidatie** door actief te handhaven op seksuele intimidatie in het openbaar. In verschillende steden loopt momenteel een pilot waarin boa's deze bevoegdheid uitvoeren en finetunen. Dit nemen we in onze gemeente over.
- In samenwerking met FC Groningen en in het belang van duizenden Groningse gezinnen met groenwit bloed werken we aan de handhaving van **stadionverboden**. In samenwerking met andere gemeenten blijven we inzetten op een voetbalwet naar Engels voorbeeld.
- Op ons initiatief wordt, naar Amsterdams voorbeeld, gewerkt aan de inzet van **stadsreservisten**. Hiermee krijgen meer Groningers een belangrijke maatschappelijke rol in het vergroten van de leefbaarheid in onze gemeente.

3.3 Aanpakken drugscriminaliteit en ondermijning

Te vaak wordt drugsgebruik weggezet als individuele keuze zonder consequenties. Terwijl de gevolgen onze samenleving ontwrichten en ons als collectief raken. Achter elk lijntje en pilletje schuilt een wereld van uitbuiting, criminaliteit en ondermijning. Het CDA kiest ervoor om te normeren en kiest voor een zero-tolerance beleid op harddrugs. Hiervoor is intensieve samenwerking met scholen, universiteiten en het uitgaansleven nodig. Allen samen kan Groningen een duidelijke grens trekken.

- We kiezen voor harde onomwonden **gemeentelijke publiekscampagnes**: we richten ons naar Rotterdams voorbeeld 'jouw lijntje, zijn liquidatie' op de gebruikers van harddrugs. De resultaten van het periodieke rioolwateronderzoek, dat op initiatief van onze gemeente plaatsvindt, wijzen op een aanzienlijke en zorgwekkende toename van het

drugsgebruik onder onze inwoners. De komende jaren gaan we de strijd aan met die normalisering.

- De afgelopen raadsperiode is Nieuwstad autovrij geworden door onze inzet. Dit maakt het voor drugsdealers en ander gespuis moeilijker om zich aan het zicht van de politie te onttrekken en hun criminele activiteiten uit te voeren. We breiden de **autoluwe delen in onze binnenstad** de komende jaren gestaag verder uit. In combinatie met een dekkend cameratoezicht zorgen we er op deze manier voor dat de normalisering van drugsdeals in onze binnenstad verleden tijd wordt.
- In de **vergunningverlening voor evenementen** wordt het een voorwaarde om bezoekers vooraf te informeren over het handhaven op drugsgebruik. Organisatoren die meermaals onvoldoende handhaven worden uitgesloten van nieuwe evenementenvergunningen.

3.4 Digitale weerbaarheid

Een groot deel van onze levens speelt zich tegenwoordig ook digitaal af. Dit brengt nieuwe zorgen met zich mee. Zowel jongeren als ouderen verdienen extra bescherming en ondersteuning in deze steeds complexer wordende samenleving. Jongeren zijn te kwetsbaar om in contact te worden gebracht met drugs, wapens of seksuele uitbuiting. En ouderen lopen juist risico op digitale oplichting. Als gemeente moeten we inzetten op vroegsignalering op basisscholen en betere voorlichting over online gevaren en inzetten op het vergroten van de digitale weerbaarheid.

- We investeren, mede binnen de verlengde schooldag, in de **digitale weerbaarheid** van onze kinderen. Zij groeien op in een digitale leefomgeving waar de overheid nog amper zicht en grip op heeft. Dit maakt hen buitengewoon kwetsbaar. Voor seksuele uitbuiting door pedofielen en kwaadwillende leeftijdsgenoten en voor onwerkelijke schoonheidsidealen en prestatiedruk.
- We moeten ook onze ouderen weerbaarder maken tegen **digitale criminaliteit**. Daarom stimuleren we jongeren die ouderen vrijwillig willen ondersteunen en dringen we bij banken aan op het financieren van online weerbaarheidstrainingen in bijvoorbeeld bibliotheken.

Hoofdstuk 4

Zorg voor elkaar

CDA Groningen streeft naar een samenleving waarin we verantwoordelijkheid dragen voor zowel onze eigen als elkaars welzijn en gezondheid. In een zorgzame gemeente kijken mensen naar elkaar om en helpen we elkaar een handje. Juist de kleine dingen, zoals het welkom heten van een nieuwe buurvrouw of het helpen van een minder mobiele inwoner, kunnen een groot verschil maken.

4.1 Preventie

Voorkomen is beter dan genezen. Preventie kan gezondheidsproblemen vroegtijdig aanpakken en hiermee de druk op de zorg verlichten. In de zorg van morgen heeft preventie een centrale rol. Voor het CDA is preventie meer dan het voorkomen van ziekte alleen. Daarom willen we fors investeren in sport en bewegen, ook juist om fysieke en mentale gezondheid van al onze inwoners te bevorderen. Bewegingsprojecten en sportprojecten, in welke vorm dan ook, zijn hierbij belangrijk. Als gemeente willen we daarnaast een actieve rol spelen in het bevorderen van gezondheid op scholen, in wijken en in het verenigingsleven. Bewustwordingscampagnes rondom voeding, beweging en mentale gezondheid kunnen hier een belangrijke rol in spelen.

- We maken structureel beleid van de pilot **tandartszorg** in de bijzondere bijstand. Zo werken we aan een gemeente waarin kiespijn en tandproblemen in alle inkomensgroepen verholpen kunnen worden.
- De komende jaren investeren we fors in een **gezondere leefstijl** en een sportend Groningen. Op deze manier verlichten we de druk op het zorgsysteem en kunnen meer Groningers met een gezonde geest in een gezond lichaam hun talenten ontdekken en ontwikkelen.
- We werken toe naar een **gezonde omgevingsverordening** waarmee we een gezonde fysieke leefomgeving bevorderen. Hierin zetten we onder andere stappen om fastfoodketens terug te dringen in aantal en in zichtbaarheid.
- Groningers met een beperking moeten volop kunnen deelnemen aan de samenleving. Daarom dragen we eraan bij dat het OV, sportverenigingen, de binnenstad en al onze publieke voorzieningen voldoende **toegankelijk** worden.

4.2 Gemeenschapszorg

Het Rijk decentraliseerde de zorg in 2015 en deed dit door gelijktijdig 20% van het budget af te halen. In combinatie met de stijgende zorgvraag heeft dit geleid tot financiële problemen voor de gemeente als het gaat om goede uitvoering van de WMO en de jeugdzorg. In veel gemeenten leidt dit tot bezuinigingen, waardoor de zorg voor kwetsbare groepen onder druk komt te staan. Het personeelstekort in de zorgsector maakt daarnaast de situatie extra nijpend.

Het CDA ziet de gemeente en haar inwoners daarom als eerste vangnet. Als mensen zorg nodig hebben is het belangrijk om eerst samen te kijken naar wat iemand zelf nog kan en wil doen, vervolgens te onderzoeken welke ondersteuning mogelijk is vanuit de gemeenschap (netwerk), het gezin of de buurt mogelijk is en pas in laatste instantie gebruik te maken van professioneel georganiseerde zorg. We willen dit als volgt stimuleren:

- We rollen onze lokale **maatschappelijke diensttijd** verder uit. Hier leren jongeren hoe waardevol het is en voelt om actief bij te dragen aan onze gemeenschap. Daarnaast ontwikkelen jongeren hun sociale

vaardigheden en bouwen zij nieuwe vriendschappen, zelfvertrouwen en verantwoordelijkheidsgevoel op.

- We maken zorgen voor elkaar makkelijker. Denk aan het ondersteunen en stimuleren van **voorzorgcirkels** zoals “Buurthulp Paddepoel”. Voorzorgcirkels zijn kleinschalige netwerken op straat- of buurtniveau van met name burens (maar eventueel ook met familieleden, vrienden of vrijwilligers) die afspreken om elkaar te helpen en ondersteunen, vooral bij ouderdom, ziekte of andere omstandigheden die een zorgbehoefte met zich meebrengen.
- We geven ruimte voor **geclusterde woonvormen**. Van knarrenhofjes en andere woonzorgcombinaties tot intergenerationeel wonen.
- We leven in onzekere tijden met veel internationale spanningen. Een weerbare samenleving is voorbereid op noodsituaties. Daarom onderzoeken we of **buurtcrisisteams** kunnen worden opgezet en stimuleren we bewoners om een noodpakket te verzamelen. Daarnaast zal ook de gemeente op verschillende plekken een strategische voedselvoorraad moeten aanleggen.

4.3 Eerstelijnszorg

Waar hulp echt nodig is mag de gemeente geen belemmerende factor zijn. We organiseren passende zorg die meer gaat over gezondheid en minder over ziekte. Dichtbij huis georganiseerd, met ruimte voor maatwerk, tegen een redelijke prijs en indien mogelijk, in samenspraak tussen zorgverlener en inwoner. De eerstelijns zorg, zoals een huisarts of wijkverpleegkundige, moet goed toegankelijk blijven. Het spanningsveld is een sterk toenemende vraag naar zorg en het dalend aantal zorgmedewerkers de komende jaren.

- Huisartsen, wijkverpleegkundigen, fysiotherapeuten, logopedisten en andere zorgverleners hebben passende praktijkruimten nodig. We zorgen in bestaande en nieuwe wijken voor **voldoende ruimte voor eerstelijnszorg** die goed bereikbaar zijn. We blijven ons inzetten voor beschikbaarheid van zorgverleners in dorpen.
- De eerstelijns zorg moet versterkt worden met **intensieve samenwerking tussen zorgaanbieders** zoals huisartsen, wijkverpleegkundigen en fysiotherapeuten. Deze disciplines hebben ook een belangrijke signaleringsfunctie. De gemeente kan in die samenwerking faciliterend optreden.
- Door goede **samenwerking tussen de gemeente, onderwijs- en zorginstellingen** dragen we bij aan behoud van regionale opleidingen, stageplaatsen, leerwerktrajecten en de stimulering van zijnstroom en omscholing.

4.4 Betrokken ouderenzorg

Gezond oud worden begint bij bezig zijn en blijven. Om eenzaamheid en versnippering van zorg tegen te gaan willen we investeren in geclusterde

woonvormen waar ontmoeting centraal staat. Wij juichen initiatieven die de samenleving en de verbinding tussen het medisch en sociaal domein versterken dan ook toe. Het organiseren van ontmoeting en activiteiten zijn actief onderdeel van de ouderenzorg. Gelukkig zijn veel ouderen ook nog heel actief. Als “ogen en oren van de buurt” dragen ze bij aan de sociale cohesie, dit moeten we koesteren.

- We investeren in **geclusterde woonvormen waar ontmoeting centraal staat**, zoals knarrenhofjes, generatiewoningen en kleinschalige woon- en zorgvormen. Hier is een belangrijke rol weggelegd voor woningcorporaties.
- We investeren in buurt- en dorpshuizen en andere ontmoetingsplekken. In ieder dorp en iedere wijk willen we toewerken naar een gemeenschappelijke huiskamer waar inwoners samen kunnen komen voor laagdrempelige activiteiten, een simpele kop koffie of een verfrissend drankje. Door deze **ontmoetingsplekken te versterken, ook specifiek voor ouderen**, behouden we de levendigheid van onze kernen en de onderlinge verbondenheid tussen bewoners.

4.5 Mantelzorg

Een samenleving kan niet zonder mantelzorgers. Mantelzorgers bieden zorg vanuit een persoonlijke band met degene die zorg nodig heeft. In een verantwoordelijke samenleving, waarin mensen omzien naar elkaar, spelen mantelzorgers een cruciale rol. Maar de druk op de mantelzorgers neemt ook toe, terwijl zij vaak al vele ballen in de lucht hebben te houden. De hoge regeldruk en zoektocht in wet- en regelgeving zorgt er regelmatig voor dat mantelzorgers vastlopen. Om hen (tijdelijk) te ontlasten, pleiten we voor meer ondersteuning. Dit kan door de inzet van fijnmazige respijtzorg en toegang tot expertise.

- We breiden de **maatschappelijke parkeervergunning** uit zodat (mantel)zorgverleners in gebieden met betaald parkeren hun belangrijke maatschappelijke bijdrage niet langer met torenhoge parkeerkosten hoeven te bekopen.
- We investeren in onze **respijtzorg** en het Steunpunt Mantelzorg om mantelzorgers beter te kunnen faciliteren en onze onmisbare mantelzorgers die even op adem moeten komen of om andere redenen tijdelijk uitvallen te kunnen ondersteunen en aflossen.

4.6 Jeugdzorg

De zorg, begeleiding en opvoeding van kinderen is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van ouders. Maar zij staan daarin niet alleen. Soms is het helaas niet vanzelfsprekend dat het thuis een veilige haven is. Kinderen en jongeren die hulp nodig hebben, moeten kunnen rekenen op goede en passende zorg. Zeker wanneer zij te maken hebben met complexe problemen. We zetten daarom in op effectieve ondersteuning voor gezinnen die dit écht nodig hebben. Daarbij kiezen we voor gerichte hulp waar dat noodzakelijk is, en

voor het versterken van het normale, alledaagse leven waar dat mogelijk is. We erkennen daarbij dat niet alle problemen door de overheid kunnen worden opgelost en dat de marktwerking in de jeugdzorg is doorgeschoten. Het is daarom belangrijk dat de gemeente gericht samenwerkt met een beperkter aantal betrouwbare en gecertificeerde zorgaanbieders. We moeten zorgen voor een systeem dat werkt voor de kinderen die dit het meest nodig hebben. Tegelijkertijd zien we dat er jaarlijks steeds meer geld naar de jeugdzorg gaat. Deze ontwikkeling is op de lange termijn niet houdbaar en gaat ten koste van kinderen en jongeren die specialistische zorg het hardst nodig hebben.

- We zijn blij dat **Jeugdbescherming Noord** na een moeilijke periode een overbruggingscertificaat heeft ontvangen, waarmee ze negen maanden de tijd krijgt om noodzakelijke verbeteringen door te voeren. De gemeente houdt nauwlettend vinger aan de pols om te zorgen dat de organisatie de kwaliteit en veiligheid van de jeugdbescherming herstelt. Zo blijft de bescherming en het welzijn van Groningse kinderen gewaarborgd.
- We versterken de teams van WIJ Groningen waar de laagdrempelige toegang tot **jeugdzorg** is georganiseerd. Zo kunnen ouders en jongeren in hun eigen wijk of dorp steeds beter terecht voor passende ondersteuning en zorg.
- Veel problemen bij kinderen die jeugdzorg nodig hebben, zijn terug te voeren op echtscheidingen of ernstige spanningen binnen gezinnen. Daarom willen we naast de opvoedingsondersteuning en de **laagdrempelige relatiehulp** van WIJ Groningen, woonvormen realiseren die tijdelijke opvang bieden aan ouders in een echtscheidingssituatie.
- We werken met de **aanvullende jeugdhulp** toe naar gebiedsgericht werken. Op die manier kan deze lichtgespecialiseerde jeugdzorg in de eigen leefomgeving, thuis en op school plaatsvinden. Bovendien kunnen we het huidige aantal aanbieders op die manier fors terugdringen van meer dan negentig naar maximaal tien. Op deze manier kunnen we betere kwaliteitsafspraken met zorgaanbieders maken.
- We bouwen de harde **knip in de jeugdzorg na 18 jaar** verder af zodat jongeren niet ineens hun ondersteuning verliezen.
- We **bestrijden de groeiende eenzaamheid** onder jongeren door bestaande regelingen uit te breiden en de incidentele rijks gelden die hiervoor beschikbaar zijn gesteld om te zetten in structurele financiering. Dit is een groot probleem dat de potentie heeft om structureel door te werken in mensenlevens. Daarom kiezen we voor een structurele aanpak.
- We bouwen aan een stevige basis voor gezinnen om **uithuisplaatsingen zoveel mogelijk worden voorkomen**. Zorgprofessionals krijgen meer middelen om vroegtijdig te ondersteunen, voordat problemen uit de hand lopen en kinderen thuis kunnen blijven wonen.

Hoofdstuk 5

Kansen voor iedereen

Goed onderwijs is de basis voor een sterke samenleving. In de gemeente Groningen willen wij dat ieder kind, ongeacht afkomst of achtergrond, gelijke kansen krijgt om zich te ontwikkelen Van peuteropvang tot beroepsopleiding en universiteit. Het CDA zet zich in voor toegankelijk, veilig en kwalitatief hoogstaand onderwijs en we hebben veel waardering voor al die professionals die zich met hart en ziel inzetten voor de toekomst van onze jonge inwoners.

5.1 Onderwijs

In de gemeente Groningen gaan 14.000 kinderen naar de basisschool en 2.000 kinderen volgen een vorm van speciaal onderwijs. Onze gemeente kent een rijk en divers onderwijsaanbod. In Groningen zijn scholen met verschillende levensbeschouwelijke en pedagogische stromingen gevestigd. In de Stad zijn grotere basisscholen te vinden met veel aanbod en keuzemogelijkheden, terwijl in dorpen als Thesinge en Ten Boer juist de kleinschalige, hechte dorpscholen het hart van de gemeenschap vormen. Het CDA hecht veel waarde aan de vrijheid van onderwijs, zoals vastgelegd in artikel 23 van de Grondwet. Die vrijheid garandeert dat ouders kunnen kiezen voor een school die past bij hun overtuiging en draagt bij aan een pluriform en levendig onderwijslandschap dat recht doet aan de diversiteit in onze samenleving.

In Groningen biedt het voortgezet onderwijs een breed en gevarieerd aanbod, passend bij de talenten en ambities van jongeren. Scholieren kunnen terecht op scholen als het Praedinius Gymnasium, het Stadslyceum, het Augustinus of het Gomarus College. Elk met een eigen profiel en identiteit. In Stad en Ommeland werken leerkrachten met hart voor hun vak dagelijks aan de ontwikkeling van duizenden jongeren. Het CDA heeft grote waardering voor hun inzet en betrokkenheid. Tegelijk maken we ons zorgen over het toenemende tekort aan leraren, met name in het vmbo en het speciaal onderwijs.

Het MBO is de motor van onze regionale economie en een onmisbare schakel in de arbeidsmarkt. Wij hebben grote waardering voor alle MBO-studenten, die keihard werken om zichzelf te ontwikkelen en een vak te leren dat onze samenleving draaiende houdt. Of het nu gaat om techniek, zorg, bouw of dienstverlening: juist deze vakmensen zijn onmisbaar voor de toekomst van Groningen en heel Nederland. Het CDA zet zich in voor een sterk en toekomstbestendig MBO, met goede opleidingen, voldoende stageplaatsen en een goede verbinding met het bedrijfsleven.

Groningen is dé studentenstad van Noord-Nederland. De Hanzehogeschool en de Rijksuniversiteit Groningen trekken jaarlijks duizenden studenten naar onze gemeente. Deze jonge mensen zijn van onschatbare waarde voor de ontwikkeling van onze stad en regio. Het CDA vindt het belangrijk dat Groningen een aantrekkelijke, veilige en gezonde plek blijft om te studeren, wonen en leven.

- We vinden het belangrijk dat **elk kind in zijn eigen wijk naar school** kan gaan omdat het de plek is waar ze opgroeien, vertrouwd mee zijn en vriendjes hebben. Helaas melden zich bij sommige scholen zoveel kinderen dat een school soms “nee” moet zeggen. Daarom maken we de komende jaren werk van voldoende ruimte voor leerlingen in de eigen buurt.
- Met voorrang in de zoektocht naar een passende woning door toepassing van **vitale binding** en het beperken van parkeerkosten door het uitbreiden van de **maatschappelijke parkeervergunningen**, doen we er alles aan om leerkrachten te behouden en de strijd aan te gaan met het groeiende lerarentekort.

- In lijn met landelijke inzet pleiten we voor een wettelijke **stagevergoeding voor pabostudenten**. Hiermee beperken we studievertraging en studie-uitval en gaan we de strijd aan met het groeiende lerarentekort.
- Door het **personeelstekort** huren scholen leerkrachten soms extern in. Het is onwenselijk dat op deze manier van het lerarentekort wordt geprofiteerd. Middels een convenant met alle onderwijsstichtingen kiezen we ervoor een einde aan dit dure fenomeen te maken.
- We zetten de plannen voor **groene schoolpleinen** door zodat kinderen in een prettige, veilige en gezonde omgeving kunnen leren en spelen.
- We rollen vroegtijdige voorschoolse educatie verder uit in de strijd voor kansengelijkheid. We geven verder vorm aan de verlengde schooldag waarbij **kinderen na schooltijd** de kans krijgen om te **sporten** of **culturele activiteiten** te doen. Hierbij zetten we de kennis en kunde van Groningse verenigingen en maatschappelijke organisaties in.
- **De basisschool als ontmoetingsplek**. We zetten bij de bouw van nieuwe scholen en bij renovatie in op multifunctioneel gebruik, door het samenvoegen van functies in schoolgebouwen. Dit doen we op steeds meer plekken door buitenschoolse opvang toe te voegen en willen we uitbreiden door gebruik als ontmoetingsplek in dorpen en wijken te stimuleren in avonden en weekenden.
- Metingen bij verschillende Groningse scholen laten zien dat **de lokaaltemperatuur** kan oplopen tot boven de dertig graden. Dit is ruim boven de “Frisse Scholen norm”. Deze te hoge temperatuur belemmert het leerproces. Daarom zorgen we voor een versnelde aanpak van dit probleem.
- Wij kiezen voor **een betere spreiding van schooltypen in onze gemeente**. Momenteel concentreren vmbo-scholen zich vooral in noordelijke wijken en wordt havo en vwo onderwijs vooral in en rond de binnenstad aangeboden. Deze scheve verdeling vergroot de afstand tussen leerlingen en hun school en werkt ongelijkheid in de hand. Dat passen we aan.
- We blijven ons richting het Rijk inzetten voor het concept van een **brede brugklas**. Hierdoor krijgen leerlingen nadat ze van de basisschool komen voldoende tijd om hun eigen capaciteiten te ontwikkelen voor onderscheid in niveaus plaatsvindt. Op deze manier kunnen zij meer en langer leren in ontmoeting met elkaar.
- We stimuleren **maatschappelijke stages in het voortgezet onderwijs**, zodat leerlingen kennismaken met vrijwilligerswerk en maatschappelijke betrokkenheid. Zo helpen we onze jongeren tot verantwoordelijke en betrokken burgers uit te groeien.

- Vaklieden houden onze samenleving draaiende. Van de techniek en de zorg tot de bouw en dienstverlening zijn **mbo-opleidingen cruciaal**. Daarom moet de gemeente zich inspannen om stagediscriminatie te bestrijden en het **aantal stageplekken** voor mbo'ers fors **op te krikken**. Dit nemen we daarom op als voorwaarde in gemeentelijke aanbestedingen en het vergunnen van opdrachten aan bedrijven. Daarnaast vergroten we het aantal stageplekken binnen de gemeentelijke organisatie.
- Terwijl het aantal studenten in de techniek en de zorg terugloopt zien we de vraag in deze tekortsectoren verder oplopen. Daarom leggen we samen met kennisinstellingen en het bedrijfsleven het raamwerk voor een stelsel waarin meer wordt gestuurd naar vraag op de arbeidsmarkt. Hierbij moeten baangaranties tot de opties behoren.
- Het **mentale welzijn van studenten** staat onder steeds grotere druk. De combinatie van torenhoge verwachtingen, bijvoorbeeld door sociale media, met een kwetsbare levensfase vol veranderingen, leidt bij steeds meer jongeren tot stress, eenzaamheid en ongezonde prestatiedruk. Daarom stimuleren we kennisinstellingen, studentenverenigingen en studieverenigingen om hun aanbod aan **preventie en hulpverlening uit te breiden**.

5.2 Bestaanszekerheid en armoedebestrijding

Het CDA hecht veel waarde aan een samenleving waarin mensen zich betrokken voelen. Door schulden en armoede is deze betrokkenheid voor een deel van de Groningers moeilijk. In onze gemeente leven 12.600 inwoners onder de armoedegrens. Deze groep heeft problematische schulden en heeft vaak moeite om door een wildgroei aan moeilijk te interpreteren regels en toeslagen te navigeren. Hierdoor missen ze vaak de spreekwoordelijke boot en nemen hun problemen verder toe. Door het vereenvoudigen van lokale regelingen, individuele begeleiding en financiële ondersteuning, kunnen we een breed sociaal vangnet vormen en deze mensen zo beter ondersteunen.

Zonder bestaanszekerheid kan je niet meedoen in de samenleving. Iedereen moet toegang hebben tot basisvoorzieningen. Hierbij is het ook belangrijk om oog te hebben voor mensen die willen werken of die er bewust voor kiezen om thuis te blijven als het gaat om bijvoorbeeld de zorg voor kinderen. Voor het CDA is er meer dan alleen betaald werk, vrijwilligerswerk is tenslotte net zo belangrijk. (Vrijwilligers)werk biedt mensen zingeving en voldoening en vaak ook structuur, sociale interactie en maatschappelijke betrokkenheid. Daarnaast is het ook goed voor het ontwikkelen en het behoud van een sociaal netwerk.

- In het gemeentelijk beleid vergroten we de **aandacht voor werkende armoede**. Helaas hebben veel mensen en gezinnen ondanks een baan moeite met rondkomen.
- De komende jaren breiden we het aantal **basisbanen** in onze gemeente uit naar 250. Op deze manier kunnen steeds meer Groningers een bijdrage aan onze gemeente leveren.

- We werken **samen met vrijwilligersorganisaties** als SchuldHulpMaatje, Humanitas en het Leger des Heils binnen de Alliantie Vrijwillige Schuldhulp. Zo bereiken we mensen die anders buiten beeld blijven en zorgen we ervoor dat niemand tussen wal en schip valt.
- We **vergroten de rol van maatjes** in de verkorte schuldsanering om terugval te beperken.
- We **bundelen (minima)regelingen overzichtelijk** op de gemeentelijke platforms.
- Kinderen en gezinnen hebben vaak te maken met verschillende problemen tegelijk. Daarom **doorbreken we de schotten tussen domeinen**, zodat zij in samenhang geholpen worden. Of het nu gaat om armoede, schulden, inkomensondersteuning of jeugdzorg.
- We investeren in onze **Taalhuizen** om Groningers die moeite hebben met taal te ondersteunen.
- Waar het **nieuwkomers** betreft zien wij inclusie en integratie als processen waarbij nieuwkomers actief deelnemen aan de maatschappij, met inachtneming van de geldende normen en waarden. Van belang is dat ze terechtkomen in een gemeenschap die hen open en behulpzaam tegemoet treedt.
- De Rijksbijdrage die gekoppeld is aan de **Spreidingswet** reserveren we grotendeels om specifiek in de buurten en wijken rond opvanglocaties te investeren in voorzieningen voor omwonenden en asielzoekers.
- We blijven onze verantwoordelijkheid nemen in de **opvang van asielzoekers** aan de hand van de Spreidingswet. We faciliteren het COA en vrijwilligers in het leren van de Nederlandse taal aan asielzoekers.
- We faciliteren maatschappelijke initiatieven en ondersteunen betrokken organisaties, kerken en verenigingen die bijdragen aan integratie, zoals taalmaatjes en begeleiding-naar-werk. Zo zorgen we ervoor **dat statushouders zo snel mogelijk actief** zijn in onze gemeenschap.

Hoofdstuk 6

Sterke lokale economie

Wij zijn trots op onze lokale ondernemingen en familiebedrijven. Zowel in de binnenstad als in onze wijken en dorpen. Het midden-en kleinbedrijf zorgt namelijk niet alleen voor werkgelegenheid, maar houdt ook de sociale cohesie in de buurt in stand. Ondernemers zijn vaak betrokken bij de lokale samenleving: denk aan sponsoring van het verenigingsleven of de inzet voor maatschappelijke initiatieven. Het CDA wil dan ook werken aan een goed vestigingsklimaat voor (startende) ondernemers. Bedrijven moeten de ruimte krijgen om te kunnen ondernemen, belemmeringen en onnodige regels vanuit de gemeente moeten we wegnemen.

6.1 Gezond vestigingsklimaat

Met voorspelbaar beleid worden de omstandigheden gecreëerd om ondernemers de juiste keuzes te kunnen laten maken. Vanuit een goede samenwerking met ondernemers zorgen we voor een sterke lokale economie.

- We voeren een **lokale mkb toets** in. Hiermee kunnen ondernemers in een vroeg stadium aangeven of nieuwe regelgeving werkbaar is en meedenken over de implementatie. Ook kan bestaande regelgeving hiermee opnieuw onder de aandacht van de gemeente worden gebracht. Hiermee werken we aan **verminderde regeldruk** op onze ondernemers.
- We versterken onze positie als congresstad van het noorden. Wanneer we erin slagen om structureel meer bezoekers naar onze gemeente te halen, kunnen we daar veel economisch profijt uit halen. Van hotels en winkeliers tot cafés en restaurants.
- De pilot waardoor vaste marktkraamhouders, buiten de binnenstad, tijdelijk **niet elke avond hun kraam hoeven af te breken** en 's ochtends weer hoeven op te bouwen, zetten we om in structureel beleid.
- We **investeren in winkelcentra en dorpswinkelpleinen** buiten de binnenstad. Van het Koopmansplein in Ten Boer tot het winkelcentrum Vinkhuizen. Hierbij is een beweging van winkel naar wijkcentra ons doel. Dit doen we door vorm te geven aan fijne, groene verblijfsplekken en voldoende speel en zitelementen. We blijven oog houden voor horeca-arme wijken.
- We zijn **tegen de verhuizing van een supermarkt naar het Haderaplein in Haren**, dit past niet bij het Harense dorpskarakter. Ook beperken we de uitbreiding van de hoeveelheid supermarkten in de Groninger binnenstad.
- We voeren de **zero-emissie-zone in de binnenstad** stapsgewijs in. De gemeente moet de komende jaren ruimhartig zijn in het verstrekken van ontheffingen.
- We **voorkomen gedwongen openingsdagen voor ondernemers**, zoals enkele jaren geleden werd opgelegd in Winkelcentrum Paddepoel.
- In afstemming met de regio ontwikkelen we een gemeentelijke **langjarige visie en financiering op de vrijetijdseconomie**. Toerisme en gastvrijheid vormen een essentieel onderdeel van de lokale economie.

6.2 Afschaffen reclamebelasting

Belastingen moeten eerlijk en zinvol zijn. De huidige reclamebelasting is dat in onze ogen niet, het doel is niet het vergroten van de inkomsten van de gemeente, maar het terugwinnen van de openbare ruimte en een netter stadsgezicht. Het CDA ziet meer in een gebiedsgerichte aanpak in gezamenlijkheid met de lokale ondernemers. Met de reclamebelasting geven

we de binnenstad juist over aan grote winkelketens die deze belasting gemakkelijk kunnen betalen, terwijl de impact op lokale MKB'ers vele malen groter is. We zijn blij dat, mede op ons initiatief, er een gedeeltelijke vrijstelling van non-profit organisaties zoals sportverenigingen, kerken, scholen en cultuurinstellingen van de reclamebelasting is gekomen. Maar het CDA is altijd tegen de invoering van de reclamebelasting in Groningen geweest, en we zullen dat blijven.

- We schaffen **de reclamebelasting af**.

6.3 Lokaal aanbesteden

Het CDA is voorstander van lokaal aanbesteden en inkopen. Als gemeente geven we jaarlijks meer dan 400 miljoen euro uit aan inkoop-en aanbestedingen en daarmee kunnen we het goede voorbeeld geven. Middels publieke inkoop kunnen we namelijk bijdragen aan een toekomstbestendige lokale economie. Het is dan ook belangrijk om het actieplan behorende bij het, door de gemeente ondertekende, manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) actueel te houden. We willen, zo veel als mogelijk, opdrachten toekennen aan lokale ondernemers en sociale ondernemingen.

- De gemeente moet zoveel mogelijk **opdrachten toekennen aan lokale ondernemers**. Om dit te stimuleren knippen we grote projecten die nu Europees moeten worden aanbesteed op in kleine delen die door lokale ondernemers kunnen worden uitgevoerd.
- We benutten meer mogelijkheden om **opdrachten te gunnen aan sociale ondernemingen** die maatschappelijke impact boven winstmaximalisatie stellen. Naast de sociale impact die deze ondernemingen hebben, moet ook lokale impact een belangrijkere rol krijgen.

6.4 Investeren in de Groninger kenniseconomie

Groningen is een populaire studentenstad. Maar als jongeren eenmaal hun diploma hebben, trekken ze vaak weer weg. Om talent aan te blijven trekken en hier na hun studie te houden, is het belangrijk dat de regio aantrekkelijk genoeg blijft om in te wonen en werken. Daarom wil het CDA blijven inzetten op ontwikkeling van de Groninger (kennis-)economie. Onze regio heeft veel potentie als (internationaal) knooppunt van innovatieve bedrijven in sectoren als gezondheid, voedsel, digitalisering en duurzame energie. We blijven ons dan ook inzetten voor het aantrekken en behouden van deze innovatieve bedrijven en willen start-en scale-ups gericht ondersteunen. Indien duurzame (of circulaire) maakindustrie zich wil vestigen in onze gemeente, dan moeten we de juiste randvoorwaarden creëren. Om de aantrekkingskracht van Groningen te verbeteren zetten we ons in voor goede verbindingen (bijvoorbeeld middels de Lelylijn) met de rest van het land.

- Regionale samenwerking met onderwijsinstellingen en bedrijfsleven bouwen we verder uit via het **Akkoord van Groningen**. Samen werken

we aan Groningen als dé kennis-en innovatiestad op het gebied van energie, gezondheid en digitalisering. Ook blijven we faciliteiten bieden aan start- en scale-ups.

- We zetten door met de plannen voor een **Groningse AI (artificiële intelligentie) fabriek**, omdat dit een belangrijke bijdrage kan leveren aan een ecosysteem van regionale economische groei.
- We zijn **terughoudend** in de toevoeging van **nieuwe datacenters** en kijken naar de maatschappelijke meerwaarde.
- We **stimuleren initiatieven voor een deeleconomie**. Het gezamenlijk gebruiken en delen van goederen, diensten en middelen draagt bij aan duurzaamheid en voorkomt verspilling.

6.5 Toekomstbestendige agrarische sector

Het CDA Groningen staat naast onze agrariërs. Boeren produceren enerzijds ons voedsel, wat gezien de geopolitieke ontwikkelingen steeds belangrijk wordt. Anderzijds zijn onze boeren ook de beheerders van het buitengebied. In dat buitengebied vraagt het verdelen van schaarse ruimte om heldere keuzes van de gemeente. Waar in het buitengebied maken we ruimte voor het produceren van voedsel? Hoeveel ruimte krijgt de duurzame opwekking van energie? Is er nog voldoende ruimte voor recreatie en toerisme?

Samen met boeren willen we werken aan een agrarische sector die economisch houdbaar is, ecologisch verantwoord en maatschappelijk verbonden. Er moet een soepel vergunningenbeleid komen om agrarische ondernemers de kans te geven om in het buitengebied andere (maatschappelijk relevante) activiteiten te ontplooiën. Dit zorgt voor alternatieve verdienmodellen voor boeren en levendige buitengebieden. Ook willen we lokaal afspraken maken met boeren over welke maatregelen zij kunnen nemen om de water-, bodem- en luchtkwaliteit te verbeteren. Wij zien boeren namelijk als partners in de zorg voor ons landschap en de voedselvoorziening. Waar mogelijk willen we korte lokale voedselketens realiseren door vergunningsverlening voor lokale verkoop van agrarische producten te versimpelen. Een sterke lokale economie heeft een samenleving nodig waarin mensen niet al hun inkopen online doen.

Het CDA Groningen is zich ervan bewust dat er in de agrarische sector veel werk te doen is, daarbij trekken we graag samen op. Landbouwbeleid wordt echter vooral bepaald door Europese en landelijke wetgeving en de natuuropgave is een van de belangrijkste taken van de provincie. Daarom is het belangrijk om als gemeentelijke overheidslaag niet nog allerlei extra regels op te leggen aan agrariërs, maar samen te werken met het Rijk en de provincie en als gemeente te focussen op onze kerntaken.

- We creëren ruimte voor multifunctionele landbouw in onze omgevingsplannen. Met een soepel vergunningenbeleid kunnen agrarische activiteiten makkelijker gecombineerd worden met **andere maatschappelijk relevante activiteiten** zoals boerderijwinkels of kinderopvang.

- Samen met boeren kijken we hoe **agrarische bestemmingsplannen**, bij het vrijkomen van gebouwen, omgezet kunnen worden **naar woonbestemmingen**. We geven ruimte aan wonen op het boerenerf.
- Daarnaast bieden we ruimte voor **innovatie binnen agrarische bestemmingen** door uitbreiding van bouwblokken toe te staan als stalvernieuwing bijvoorbeeld bijdraagt aan verduurzaming.
- We versimpelen vergunningsverlening voor lokale verkoop om **meer korte lokale voedselketens** te realiseren en bieden ruimte aan kringlooplandbouw.
- We maken **lokale afspraken met onze boeren** over maatregelen om de water-, bodem- en luchtkwaliteit te verbeteren. Wij zien boeren namelijk als partners in de zorg voor ons landschap en de voedselvoorziening.
- We **stoppen de gemeentelijke eiwittransitie**. Dit is in onze ogen geen taak voor het gemeentelijk bestuur.

Hoofdstuk 7

Betrouwbare overheid

De gaswinning en het toeslagenschandaal hebben het vertrouwen in de overheid beschadigd. Het vertrouwen in de politiek zakte kort na de zomer tot een historisch dieptepunt en een groeiende groep mensen verliest zichzelf in complottheorieën. Overheden moeten een gezicht krijgen en toegankelijker worden om de vertrouwensrelatie met inwoners te versterken. Gemeenten staan als lokale overheden het dichtst bij mensen en hebben daarom een grote rol in het in gang zetten van deze omslag.

Daarnaast staan we voor een politiek waar we uitleggen hoe we belangen hebben gewogen in een besluit, en waarom dus ook dingen soms niet kunnen. Wanneer mensen geraakt worden door een besluit, hebben we de plicht om in gesprek te blijven.

7.1 Herstel- en versterkingsopgave

De impact van de gaswinning heeft binnen de gehele provincie diepe wonden achtergelaten. Delen van onze gemeente liggen in het aardbevingsgebied. De herstel- en versterkingsoperatie zorgt ervoor dat dorpen als Ten Boer, Woltersum en Ten Post volledig op de schop gaan. Een stabiele en veilige woonsituatie is tenslotte een fundamentele voorwaarde voor het waarborgen van bestaanszekerheid. De gemeente Groningen heeft beperkte invloed op het aardbevingsdossier: die invloed ligt veelal bij het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) en de Nationaal Coördinator Groningen (NCG) of andere overheden. Het CDA vindt het echter cruciaal dat de gemeente zich maximaal blijft inzetten (richting het Rijk) op het versnellen van de uitvoeringswerkzaamheden en het inlossen van de ereschuld.

- We houden het Rijk aan de afspraken die zijn gemaakt na het gaswinningsrapport **'Groningers boven gas'** en benadrukken dat herstelgelden na het dichtdraaien van de gaskraan weinig waarde hebben wanneer de reguliere geldkraan tegelijkertijd dicht wordt gedraaid.
- Wij blijven ons inzetten: voor het schrappen van de **finale kwijting**, voor meer bewegingsruimte voor het IMG en de NCG om in het belang van gedupeerden af te wijken van de wet en voor de uitbreiding van het wettelijk bewijsvermoeden.
- De gemeente is dienstbaar en zet zich in om de **hersteloperatie van aardbevingsschades** milder, menselijker en makkelijker te maken.

7.2 Recht doen aan Groningen: "Nij Begun"

Met "Nij Begun" wordt er een begin gemaakt aan een nieuwe start en wordt er geïnvesteerd in onze gemeenschappen. Het doel van de **Economische Agenda** van het "Nij Begun" is het niveau van de brede welvaart in Groningen uiterlijk in 2055 op ten minste het landelijk gemiddelde te brengen. Voor ons als CDA is het cruciaal dat "Nij Begun" een plus is en blijft. De gelden zijn niet bedoeld om reguliere plannen of kerntaken volledig mee te financieren. Uiteindelijk moet **iedere euro** die we investeren **direct voelbaar** zijn voor de inwoners van Groningen.

- We waken ervoor dat investeringen vanuit de **economische herstelagenda** "Nij Begun" een *plus* blijven en niet moeten worden ingezet om reguliere taken mee te financieren. Iedere euro van deze herstelgelden na de gaswinning, moet direct voelbaar zijn voor Groningers.
- De **Sociale Agenda van "Nij Begun"** investeert de komende dertig jaar ruim €3,5 miljard in Groningen en Noord-Drenthe om armoede, achterstanden en kansenongelijkheid structureel aan te pakken. Kinderen krijgen extra onderwijstijd en ondersteuning, terwijl gemeenschappen worden versterkt met middelen voor verenigingen,

cultuur en lokale initiatieven. Het CDA steunt deze aanpak omdat zij aansluit bij onze waarden van gemeenschapszin en gelijke kansen, maar blijft alert op een juiste aanwending en besteding van de “Nij Begun”-middelen.

7.3 Verantwoordelijke financieel beleid

Een betrouwbare gemeente vraagt om gezonde financiën. Maar de situatie in Groningen staat onder druk. Van het Rijk krijgen gemeenten structureel minder geld, terwijl de kosten - onder andere in de jeugdzorg - blijven stijgen. Toch ligt het probleem niet alleen in Den Haag. Ook het jarenlange gemeentelijk beleid, met hoge ambities en ruime uitgaven, heeft de financiële ruimte stapsgewijs uitgehold.

De gevolgen zijn zichtbaar. De woonlasten voor inwoners van de gemeente Groningen behoren tot de hoogste van het land. De onroerendezaakbelasting (OZB) en afvalstoffenheffing zijn fors gestegen. Dat raakt met name huishoudens met een modaal inkomen. Het CDA wil deze trend keren. Belastingen moeten eerlijk worden verdeeld en besteed worden aan waar ze voor bedoeld zijn. De afvalstoffenheffing is wettelijk een doelbelasting en mag dus uitsluitend gebruikt worden voor afvalinzameling en -verwerking. Die lijn moet de gemeente strikt volgen.

Het CDA staat pal voor verantwoordelijk financieel beleid. Gezien de ontoereikende Rijksmiddelen en het jarenlange gemeentelijk beleid waarin de miljoenen ons om de oren vlogen, is het belangrijk om niet te over ambitieus te zijn en om te focussen op de kerntaken. Hiermee kunnen we de kosten omlaag brengen en voorkomen dat we inwoners en ondernemers nog verder en zwaarder belasten dan draagbaar en acceptabel is. In Groningen is die schuldenlast de afgelopen jaren fors toegenomen door veel te lenen. Steeds meer geld gaat op aan rente en aflossing, terwijl de ruimte voor nieuwe plannen kleiner wordt. Zeker als de rente stijgt, legt dat een steeds zwaardere druk op toekomstige begrotingen. Wat we vandaag investeren, moeten we morgen wél kunnen dragen. Verantwoordelijk financieel beleid houdt in dat we als gemeente sparen voor grote investeringsprojecten, zodat we ook kunnen blijven investeren in voorzieningen voor de lange termijn.

- In samenwerking met andere gemeenten blijven we het Rijk wijzen op de complete disbalans tussen de taken die zij naar ons overhevelen, zoals de jeugdzorg en het **gebrek aan financiering** dat daarbij wordt geleverd.
- We verzetten ons tegen de voorgenomen korting op het **gemeentefonds** waarmee de tekorten in de financiering van het Rijk richting gemeenten nog verder zouden groeien.
- De **OZB mag niet verder toenemen** dan de jaarlijkse indexering. Zo voorkomen we extra groei van de nu al forse woonlasten.
- We gaan **structureel sparen voor grote investeringsprojecten** om op de lange termijn minder afhankelijk te zijn van leningen.

- De gemeente moet zich **heroriënteren op kerntaken als volkshuisvesting, veiligheid, onderwijs, sport en zorg**. Door het vele aantal terreinen waarop de gemeente nu actief is gestaag terug te dringen, kunnen we onze uitgaven beperken. Zo werken we toe naar financiële degelijkheid en een kleinere lokale overheid.
- We stellen voor **om de cultuurbegroting te herzien**, in lijn met de keuzes die we in onze eerdere tegenbegrotingen hebben gemaakt. We doen dit niet lichtvaardig, maar vanuit de overtuiging dat de uitgaven aan grotere culturele projecten de afgelopen jaren sterk zijn toegenomen. We vinden het belangrijk om hierin een **evenwicht te herstellen**.

7.4 Dienstbare overheid

Het CDA kiest voor een dienstbare overheid die dicht bij de mensen staat. Een overheid die niet ingewikkeld doet, maar helder communiceert en bereikbaar is voor iedere Groninger. Dat betekent duidelijke taal, korte lijnen en ondersteuning die aansluit bij de behoeften van inwoners. Zo bouwen we samen aan een gemeente die betrouwbaar, toegankelijk en rechtvaardig is.

- We **communiceren in begrijpelijke taal** in brieven en op websites.
- In gemeentelijke brieven worden contactgegevens (o.a. telefoonnummer) van de behandelend ambtenaar of diens afdeling opgenomen zodat Groningers direct contact kunnen opnemen. Aangezien laaggeletterdheid in Groningen een groot probleem is, voegen we bij bulkbrieven een **qr-code** toe naar eenvoudige filmpjes waarin algemene inhoud visueel wordt overgebracht.
- We breiden de **openingstijden van het gemeentehuis** uit zodat Groningers die hier overdag niet aan toe komen één keer per maand ook op zaterdag en op donderdagen tot 21:00 uur kunnen binnenwandelen.
- We **behouden onze kleine burgerloketten** in Hoogkerk, Ten Boer, Haren en Lewenborg, door de voorgenoemde sluiting te schrappen.
- We creëren **een extra overheidsloket** waar stagelopende studenten onder begeleiding van enkele ervaren ambtenaren ondersteuning bieden aan Groningers met hulpvragen die raken aan de overheid. Van gemeentelijke inkomensondersteuning en taallessen tot het aanvragen van zorgtoeslag en het aanvragen van studiefinanciering. Vanuit dit loket kunnen inwoners eenvoudig worden ondersteund en worden doorverwezen in de juiste richting.